

© 2026 Editura Paideia
Str. Tudor Arghezi nr. 15, sector 2
București, România
tel.: 021.316.82.10
e-mail: office@paideia.ro
www.paideia.ro
www.cadourialese.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VASILCOVSCHI, PETRU

Memoriile unui preot rus la început de comunism / Petru
Vasilcovschi ; trad. din lb. rusă de Dimitrie Balaur ; pref. de Elena
Teodoreanu. - București : Paideia, 2026
ISBN 978-630-362-034-3

I. Balaur, Dimitrie (trad.)
II. Teodoreanu, Elena (pref.)

821.161.1

PETRU VASILCOVSCHI

MEMORIILE UNUI PREOT RUS
LA ÎNCEPUT DE COMUNISM

Traducere din limba rusă de *Dimitrie Balaur*

Prefață de *Elena Teodoreanu*

paideia

București, 2026

CUPRINS

PREFAȚĂ	5
1. ÎNCEPUTUL UNEI CARIERE	9
2. AUTOHIROTONIȚII.....	15
3. ÎNTR-ALE CUI MÎINI ERA PUTEREA REALĂ BISERICEASCĂ	17
4. GRANIȚELE COMPETENȚEI PASTORALE	23
5. ÎNVOIALA.....	27
6. CONDIȚIUNILE VIEȚII MATERIALE A CLERULUI.....	30
7. PREDAREA RELIGIEI ȘI CAZUL CU „INTERNAȚIONALĂ”	32
8. SITUAȚIA CASELOR PAROHIALE.....	40
9. LA SEL – SOVET.....	44
10. RĂZBUNAREA	47
11. BISERICA VIE	52
12. PROGRAMUL „BISERICII VII”	59
13. LIBERTATEA CONȘTIINȚEI.....	63
14. LA KIEV	69
15. LA PSIHIATRU	74

16. AVANTAJELE NOII LOCUINȚE	80
17. TROIȚA DIN CARE A CURS SÎNGE	85
18. „E SÎNGE! SÎNGE!”	88
19. PĂRINTELE NEOFIT	96
20. NOUA MINUNE	102
21. ÎNCĂ CEVA DESPRE PRIETENUL MEU NEOFIT	108
22. ACOLO UNDE NU EXISTĂ PĂRERI PROPRII ...	114
23. CERUL A CĂZUT PE PĂMÎNT	119
24. ÎNFRICOȘATA JUDECATA	122
25. „FRAȚILOR, AU UCIS UN OM!!...”	130
26. PĂMÎNTUL SUNA.....	134
27. DESPRE BĂTRÎNUL PĂROS ȘI FETIȚA OARBĂ	142
28. PROVOCARE.....	148
29. DISPUTA.....	155
30. NU SÎNT ORATOR.....	162
31. DAR NICI NU I-AM LĂSAT SĂ-MI SUFLE ÎN BORSȘ	168
32. ÎNTREBAREA VICLEANĂ.....	174
33. SUB STELE.....	179
34. DIN FOC ÎN PARĂ.....	185
35. O EXPERIENȚĂ CHIMICĂ SUB CERUL DESCHIS.....	190
36. ACHITAREA DATORIEI.....	195
37. O VERSIUNE DESPRE TAINA TROIȚEI DIN CALINOVCA	204

38. „ARTIȘTI DE OPERĂ CARE SUB STABILIREA SOVIETICĂ POT SĂ AJUNGĂ ADMIRABILI PROTODIACONI”	208
39. AUDIENȚA LA EPISCOP	212
40. UN EPISCOP CARE IUBEA PREA MULT ISTORIA	214
41. MOARTEA.....	220
42. DESPRE CEEA CE NU E OBICEIUL SĂ SE SCRIE	224
43. RÎNDUIALA ÎNMORMÎNTĂRII	228
44. SĂRUTAREA DE PRE URMĂ.....	237
45. LA G.P.U.	243
46. „ÎN CALEA DOMNULUI”	254
47. ALTĂ MINUNE	263
48. CUM ODATĂ BISERICA MEA MI S-A PĂRUT STRĂINĂ	269
49. PUHOIUL	275
50. FIARA APOCALIPTICĂ A VEACULUI XX.....	279
51. FAPTE COMPROMIȚĂTOARE ÎN MIȘCAREA DE LA GOLÎNCINȚI.....	283
52. CÎND AU CĂZUT PRIMII FULGI DE ZĂPADĂ... 285	

1. ÎNCEPUTUL UNEI CARIERE

4 August 1922. Am ieșit dimineața din oraș și am răsuflat, în sfârșit, liber.

De câteva zile primisem hirotonia în preot, dar oricât am stăruit să mă încredințez, că s-a petrecut cu mine ceea ce demult și foarte mult am cugetat, nicidecum nu-mi puteam închipui, că s-a săvârșit aceasta și că sînt deja preot: mai întîi de toate cu aceste ciubote, pe care le duceam legate cu o basma și atîrnate de toiag, cu picioarele goale în pantaloni militari „galif”, pășind vioi pe drumul plin de praf, și simțind o atingere a tălpilor de pămînt plăcută, cunoscută mie din copilărie, apoi cu o traistă de pînză simplă, care se zbătea pe spinare și în care se găsea o rasă strînsă după o regulă anumită, cam scurtă și peste măsură de largă, pe care mi-a dăruit-o socrul meu, cu un liturghier legat în catifea roșie și cîte ceva de acasă: o bucată de pîne uscată, un șervet, un cuțit de masă cu tăișul tocit și altele, – cu toate acestea semănăm oare a preot?

„Tatăl meu – mă gîndeam eu, amintindu-mi o istorisire auzită nu demult – tot așa a fost hirotonit cîndva”, dar la el lucrurile s-au petrecut cumva altfel. Mai întîi, pentru acest scop, el s-a dus la Camenița, pe cînd eu am

fost hirotonit în tîngușorul retras, Bar. Acolo el s-a dus cu trenul, pe cînd eu m-am dus pe jos, ba a trebuit să-mi duc în spinare ciubotele, care mă strîngeau și pe care le păstram cu o deosebită grijă. Apoi, el a dus cu sine haine preoțești, cusute la un vestit croitor preoțesc, evreu de origine, despre care povestea cu haz diferite istorioare, – că acest omuleț vioi, mititel, luînd măsură cu centimetrul pe trupurile groase ale preoților, pe care nu putea să le cuprindă, spunea: „țineți capătul acesta cu degetul, iar eu mă voi duce primprejur” – și trepădînd cu picioarele, mergea repede primprejurul clienților săi solizi –, pe cînd eu nu numai că nu mi-am cusut nimic, dar nici măcar nu mi-am putut procura o pălărie și trebuie acum să apar îmbrăcat în rasă și cu o șapcă pe care nu o puteam suferi...

Toate acestea: picioarele goale, traista pe umeri, simțirea pămîntului răcoros și neted și, ceea ce este mai de seamă, faptul că continuam să mă simt același om simplu și obișnuit ca întotdeauna, – mă constrîngeau să mă îndoiesc dacă sînt într-adevăr preot.

Dar, amintindu-mi cum diaconii m-au condus prin biserică, ghiontindu-mă la întoarceri și la opriri, cum Episcopul mi-a atîrnat de gît crucea mea adusă pe tavă și cum ieri am săvîrșit singur întreaga Liturghie și cum după aceea călugărițele se apropiau de mine zîmbind și plecîndu-și capetele cereau binecuvîntarea, am ajuns la concluzia că într-adevăr eu sînt preot, însă nu un preot veritabil, ci un fel de preot nevrednic, în neputință de a mă compara cu alți veritabili părinți, că am primit această mare chemare

numai mulțumită faptului că cei care m-au hirotonit n-au știut că sînt un om de rînd și prin nimic distins.

Era o zi cenușie și posomorîtă, cum sînt plăcute în mijlocul verii. Dinspre răsărit adia o răcoreală și eu, după ce supraviețuiam cu o adevărată cutremurare sufletească, pășeam cu o deosebită voinicie tot înainte și înainte, nădăjduind chiar azi să ajung acasă, străbătînd o distanță de peste 50 de verste.

Locurile ce-mi erau cunoscute după nume, dar pe care nu le văzusem, îmi ațîtau un viu interes și mergeam voinicește, trecînd, fără să bag de seamă, sat după sat, încredințat că poate chiar pînă în seară voi reuși s-ajung acasă.

Lîngă drum, un țaran arînd ogorul întorcea pe loc o pereche de cai murgi.

– Doamne ajută! – i-am strigat eu, ajungînd în dreptul lui și, fără să-mi dau seama, cu o deosebită politețe, mi-am ridicat șapca înverzită.

– Mulțămim... a răspuns indiferent țaranul și îndată s-a și supărat pe calul care nu se mișcase cum trebuia.

„De ar ști el că un preot l-a salutat” – gîndeam eu!

„Dar după ce poate el să știe?”

Înfățișarea mea de golan începuse să mă tulbure și m-am hotărît ca, de îndată ce voi ajunge acasă, să găsesc undeva o pălărie și să umblu așa cum se cuvine unui preot. M-am temut să zic „în rasă” atît de mult ne-a înspăimîntat pe noi, preoții tineri, această „haină de ocară”, cu care în timp, eu totuși m-am obișnuit, neluînd în seamă desele bațjocuri ale bezbojnicilor și îndeosebi sarcasmele cunoscuților și ale

rudelor, din care unii numeau greșeală, iar alții, prostie, intrarea mea în cler, în astfel de vremuri.

În aer începea să se întindă un fel de negură, purtată de vînt peste cîmp. Orizontul s-a acoperit cu o ceață albă. Am grăbit și mai mult pasul.

„Dar dacă va începe să plouă dintr-odată –, gîndeam eu, cum se gîndește un călător ce merge pe jos, cu întreprurere și cu durere din cauza pierderii de energie – apoi de voi grăbi pasul, voi străbate pe uscat, acea diferență de distanță, pe care voi merge ca mai înainte, altfel, va trebui să înot în noroi.”

Și aruncîndu-mi privirea spre răsăritul întunecos, mi-am silit și mai tare picioarele goale, care se bătătoriseră și mă dureau măcinînd cele din urmă rămășițe de putere.

La 12 verste de Sargorod, unde îmi aveam locuința și unde mă aștepta soția, pentru ca a doua zi (așa mi-a poruncit Episcopul) să pornesc la parohie, m-a ajuns noaptea întunecată și a început să cadă și o ploie liniștită.

În acea seară de vară, cu ploaie, nu se putea distinge la doi pași o figură de om. Eram în cîmp, la 5 verste de satul cel mai apropiat, pe un drum necunoscut, și istovit de toate puterile mele din cauza neîntreruptei călătorii de o zi întreagă.

Dar drumul, totuși, se distinge bine, fiind plantat pe o parte cu salcîmi mici și cu tufe de trandafiri sălbatici. De aceea, nu mă temeam că voi rătăci, aveam credința că în curînd vor sclipi luminile din satul cel mai apropiat, pe care îl și zărisem de departe, cînd încă nu se întunecase cu totul.

Picioarele au început să lunece, dînd de cîte o pietricică mai ascuțită și sarcina de pe umeri, care mai înainte mi se părea că n-o simt, a început să mă apese nesuferit. Cămașa îmi era udă și simțeam cum sudoarea ieșea de sub guler la față. Oprindu-mă pentru un minut ca să schimb traista udă de pe un umăr pe altul, priveam cercetător depărtarea neagră, de unde se auzeau sunetele atît de pașnice și liniștite ale ploii ce cădea.

Într-un loc, alunecînd, m-am clătinat și am căzut în glod, mînjindu-mi mîinile și, cum mi s-a părut, chiar totul. Traista a sărit de pe umăr într-o băltoacă. Susurul pașnic al ploii a venit din nou la urechile mele și un simț de amărăciune pentru soarta mea m-a strîns de gît. M-am simțit descurajat.

„Eu, preotul, care merg la parohie, stau în noroi, în cîmp, în timp de noapte. Nu este oare aceasta o batjocură a tot ce îmi e dat mie, a tot ce-i pus în sarcina mea? Desigur, nu-s un adevărat preot. Oare un preot poate să stea în glod? Poate nici nu trebuia să mă apuc de toate astea...”

Ridicîndu-mă însă și fără voie făcînd cîteva pași înainte, am zărit o luminie și pe loc mi-a venit un spor de viociune.

„Se poate oare să mă descurajez pentru aceste nimicuri? Ei, și, dacă ar fi să stau undeva sub tufari, toată noaptea, ar fi asta o așa mare nenorocire? Oare numai ațita voi avea de îndurat?...”

Pas după pas, încet și ucigător de mult, am mers pe lîngă căsuțele singuratice și pustii, ce se întindeau în linie pînă departe de sat. Pentru a douăzecea oară am disperat în

așteptările mele de a vedea în sfârșit biserica cunoscută de mine, școala de lângă ea și casa dascălului, la care gîndeam să mă opresc, să mă odihnesc puțin.

Astfel, începea cariera mea pastorală, care înfățișa cu totul altceva decît ceea ce îmi închipuiam, cînd eram în seminar, sau chiar și acum, nu cu mult înainte de hirotonie.

M-am odihnit și am cinat la cunoscutul meu, cîntăreț, care m-a invitat să dorm la el și mult s-a mirat de hotărîrea mea neînduplecată de a merge mai departe prin ploaie și prin întuneric 7 verste încheiate.

Drumul ce mi-a rămas nu mă înfricoșa pentru că îmi era bine cunoscut și pe la 12 1/2 noaptea, după ce ploaia stătuse cu totul și numai cît se auzeau departe cum singuraticice picături cădeau de pe acoperișuri și se ciocneau de pietre, eu foarte încet am bătut în fereastra acelei camere, unde trei luni după nuntă am locuit cu soția.

Îndată s-a auzit sunetul glasului ei, care a amuțit la fereastră și peste jumătate de minut a răsunat cu bucurie în ușă:

– Tu ești? Dumnezeu! Pe jos?!

Cînd am intrat cu picioarele goale în bucătăria luminată și am dat drumul traistei de pe umeri, soția mi s-a aruncat la piept și deodată a izbucnit în plîns...

– Tu ești deja preot... a zis ea cu tristețe, ca și cum ar fi împărțit cu mine vestea despre pierderea celui mai apropiat prieten și s-a aplecat iarăși peste umărul meu ud.

Eu am ferit-o ca să nu se murdărească de noroiul de pe mine și tot așa am simțit cum ceva drag și bun s-a dus de la noi amîndoi pentru totdeauna...

2. AUTOHIROTONIȚII

A doua zi, împreună cu soția ne-am îndreptat pe jos în satul, unde am fost numit paroh. A trebuit să mergem 10 verste.

Pe cer alunecau nori groși în formă de aburi, acoperind și descoperind mereu soarele fierbinte, care prăjea dureros trupul și usca repede băltoacele ce luceau pe drum, de pe urma cărora rămîneau niște pete ca de ciocolată.

Întîlnind pe drum care grele de snopi, cu spice de aur, salutînd continuu pe cosașii care strîngeau grînele de vară, de pe dungile ce înverzeau iarăși, noi mergeam repede pe drumul cunoscut, privind cu neliniște în depărtare, unde trebuia să apară un sat atît de străin pentru noi, însă „al nostru”. Și inima mi se strîngea cu durere...

Parohia noastră făcea parte din numărul celor „slave” în sat însă era o influență ucraineană puternică, sădită de un învățător, democrat și poporanist, care pe vremuri organizase aici un cor admirabil și, după revoluție, s-a făcut preot, primind hirotonia de la ierarhii autocefali ucraineni.

Această ierarhie a primit de la adversarii săi numeroși o poreclă ofensatoare de „autohirotoniți”, adică lipsiți de har, din cauză că hirotonia primului episcop ucrainean (Vasile Lipcovschi) a avut loc (la Kiev, la 1 octombrie 1921) fără respectarea pravilelor canonice și anume: fără participarea episcopilor, ci numai prin punerea mîinilor preoțimii și ale tuturor închinătorilor (din ziua aceea, în Catedrala Sf. Sofii).

Scena invocării directe a lui Dumnezeu de către grupul de naționaliști înfocați, determinată de repetatele refuzuri ale episcopilor ruși (deși între ei au fost și destui ucraineni) de a hirotoni pe candidatul propus de ucraineni, era foarte mișcătoare și, după toate datele psihologice, vrednică de pogorîrea harului dumnezeiesc, dar prin aceasta se călca practica milenară a hirotoniei, și în ochii maselor largi, care caută în Biserică scopuri religioase și nu politice, se socotea ilegală. Avîntul lor național, care nu răspundea mulțimii ucrainenilor, căci aceștia nu aveau o conștiință națională prea dezvoltată, nu le-a creat o popularitate în cercurile largi ale țăranilor. Cu toată ardoarea și adevăratul lor naționalism au fost întîmpinați în popor fără simpatia și înțelegerea cuvenită.

Cînd, grație purtării simple și vederilor iubitoare de popor, ei reușeau să cucerească o biserică într-un sat, apoi poporul, care-i primise cu bucurie pînă atunci, se decepționa extraordinar, cînd auzea în biserică slujba dumnezeiască într-o limbă deosebită de cea bisericască – deși era limba lui ucraineană – ce-i părea, din cauză că nu era deprins, stranie și urîță.¹

Țăranii se uitau cu nedumerire unii la alții și începeau să simtă, că aceștia, într-adevăr, sînt un fel de eretici, cum le și spunea preotul vecin, care slujise la ei Duminica trecută, suplinind parohia vacantă.

¹ La toate popoarele slave ortodoxe: ruși, ucraineni, ruși albi, bulgari, sîrbi, muntenegreni, slujba dumnezeiască se săvîrșește în aceeași limbă: slavă-bisericască (n. trad.).

Iar unele cuvinte provocau chiar rîsul.

Mulți, mai ales dintre femei, ieșind de la prima slujbă, deveneau adversari înfocați ai bisericii autocefale ucrainene.

Chiar acolo unde „autohirotoniții” erau simpatizați din auzite, deseori îi alungau după ce încercau să se instaleze în parohie.

Într-un timp, printre capii mișcării autocefale s-a dezbătut dacă să se traducă serviciul divin în limba ucraineană în întregime sau numai unele vozglasuri; această soluție n-ar fi dus la o schimbare fundamentală a limbii slave bisericești, ci numai i-ar fi dat serviciului divin un colorit original. Dar în această problemă s-au amestecat calcule de natură politică. După ce bolșevicii au desființat toate Radele (consiliile) și Directoriile, unii bărbați politici cu vază s-au alăturat mișcării cercurilor bisericești ucrainene, dîndu-i un caracter naționalist prea bătător la ochi, care, în fapt, a rupt-o și îndepărtat-o de la poporul simplu; acesta însă în viața bisericească de atunci juca un rol decisiv și în masa sa nu nutrea tendințe spre independență.

3. ÎNTR-ALE CUI MÎINI ERA PUTEREA REALĂ BISERICĂSCĂ

În parohie am dat de un candidat „ucrainean”, care venise, ca și mine, să facă de Probajne o slujbă de încercare. Recomandat aici de fostul învățător, care a lăsat după mine